JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
16 päivänä maaliskuuta 2000 *

I Johdanto

1. Kuten yhteisön oikeuden tutkijat ja erityisesti sosiaalipolitiikkaa koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perehtyneet henkilöt erittäin hyvin tietävät, kyseessä ei ole ensimmäinen kerta, kun Sabenan (Société anonyme belge d'exploitation de la navigation aérienne) ja yhden sen naispuolisen työntekijän välinen riita johtaa ennakkoratkaisumenettelyyn.

Kyseessä ei myöskään ole ensimmäinen kerta, kun Cour du travail de Bruxelles esittää EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla ennakkoratkaisukysymyksen tällaisessa asiassa.[1] Tällä kertaa se pyytää ennakkoratkaisua Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyn pöytäkirjan[2] (jäljempänä pöytäkirja) tulkinnasta.

2. EY:n perustamissopimusta, mukaan lukien sen liitteet ja pöytäkirjat, muutettiin Amsterdamin sopimuksen[3] 6 artiklan mukaisesti vanhentuneiden määräysten poistamiseksi sekä sen tiettyjen määräysten mukauttamiseksi. Amsterdamin sopimuksen 12 artiklassa määrätään, että EY:n perustamissopimuksen artiklat numeroidaan uudelleen tämän sopimuksen liitteenä olevien vastaavuustaulukoiden mukaisesti.

Uudelleennumeroinnin myötä EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla, ja EY:n perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdystä pöytäkirjasta on tullut Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklasta tehty pöytäkirja.

II Pääasian tosiseikat

3. Conseil national du travail'n puitteissa Belgiassa 19.12.1974 tehdyllä työehtosopimuksella nro 17[4] perustettiin kor-

* Alkuperäinen kieli: espanja.

1 — Sama tuomioistuin esitti ennakkoratkaisukysymyksen, joka johti asiassa 43/75, Defrenne v. Sabena, 8.4.1976 annettuun tuomioon (Kok. 1976, s. 455; Kok. Ep. III, s. 63).

2 — EY:n perustamissopimukseen Maastrichtissa 7.2.1992 allekirjoitetulla ja 1.11.1993 voimaan tulleella sopimuksella Euroopan unionista liitetty pöytäkirja (N:o 2) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 119 artiklasta (EYVL 1992, C 191, s. 68).

3 — Amsterdamin sopimuksella muutettiin sopimusta Euroopan unionista, Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksia ja niihin liittyviä tiettyjä asiakirjoja. Sopimus allekirjoitettiin 2.10.1997 Amsterdamissa, ja se tuli voimaan 1.5.1999.

4 — Yleissopimuksen yleissitovuus perustuu 16.1.1975 annettuun kuninkaan asetukseen.

vausjärjestelmä 60 vuotta täyttäneiden työntekijöiden irtisanomisen varalta, edellyttäen että näillä on oikeus työttömyyskorvaukseen. Korvauksen maksaa viimeinen työnantaja, ja sen suuruus on puolet viimeisen kauden nettopalkan ja työttömyyskorvauksen välisestä erotuksesta.

4. Työehtosopimuksen nro 17 puitteissa sekakomiteassa nro 315.1 (Sabena) 23.5.1984 tehdyssä työehtosopimuksessa määrätään, että 55 vuotta täyttäneillä miespuolisilla työntekijöillä ja 53 vuotta täyttäneillä naispuolisilla työntekijöillä, jotka on irtisanottu heidän suostumuksellaan, on oikeus yrityksen maksamaan täydentävään korvaukseen, jos heillä on oikeus työttömyyskorvaukseen. Täydentävää korvausta maksetaan siihen saakka, kunnes miespuolinen työntekijä täyttää 65 vuotta tai naispuolinen työntekijä 60 vuotta. Järjestelmä otettiin käyttöön niiden tilanteiden varalta, joissa kaupallisen lentoliikenteen erityisteknologian kehitys on aiheuttanut vajaatyöllisyyttä, ja nuorempien työntekijöiden työllisyyden turvaamiseksi.

5. Pääasian kantaja Marthe Defreyn oli otettu Sabenan, joka on vastaajana oleva lentoyhtiö, palvelukseen kesäkuussa 1960 työntekijäksi. Hän vaati marraskuussa 1984, että hänen työsuhteeseensa sovellettaisiin täydentävää korvausjärjestelmää. Sabena ilmoitti suostuvansa tähän ja myönsi hänelle varhennetun vanhuuseläkkeen kahden vuoden irtisanomisajalla, joka päättyi 31.12.1986.

Sabena sitoutui maksamaan hänelle 1.1.1987 alkaen vuoden 1991 marraskuuhun asti, jolloin hän täytti 60 vuotta, työttömyyskorvausta täydentävää korvausta, jonka suuruus on yleensä 1 prosentti viimeisestä bruttokuukausipalkasta palvelusvuotta kohti. Järjestelmässä on kuitenkin sellainen poikkeus, että vähintään 25 vuotta palveluksessa olleilla työntekijöillä työttömyyskorvaus ja täydentävä korvaus, mukaan lukien henkilökohtaiset maksut ammatilliseen eläkejärjestelmään, ovat suuruudeltaan 82 prosenttia varhaiseläkkeen voimaantuloa edeltävästä nettokuukausipalkasta.

6. Työttömyyskorvausta täydentävää korvausta maksettiin Defreynille vuoden 1991 marraskuuhun asti, jolloin hän täytti 60 vuotta ja alkoi saada vanhuuseläkettä.

7. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi Belgiaa vastaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä nostetusta kanteesta 17.2.1993 antamassaan tuomiossa,[5] että täydentävä korvaus, jonka viimeinen työnantaja maksaa sellaisille tietyn iän täyttäneille irtisanotuille työntekijöille, joilla on oikeus työttömyyskorvaukseen, on perus-

5 — Asia C-173/91, komissio v. Belgia (Kok. 1993, s. I-673).

tamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa, joten 60 vuotta täyttäneiltä naispuolisilta työntekijöiltä ei voida evätä kyseistä korvausta, kun miehillä on oikeus saada korvausta 65 ikävuoteen saakka.

8. Defreyn vaati tämän tuomion perusteella kesäkuussa 1993 Sabenaa maksamaan hänelle täydentävää korvausta 65 ikävuoteen saakka eli marraskuuhun 1996 asti.

9. Sabenan kieltäydyttyä maksamasta korvausta Defreyn haastoi sen syyskuussa 1993 Tribunal du travail de Bruxellesiin. Hän vaati, että Sabena velvoitettaisiin maksamaan hänelle vuoden 1991 joulukuun ja vuoden 1996 marraskuun väliseltä ajalta täydentävää korvausta, joka takaisi hänelle yhdessä työttömyyskorvauksen kanssa 82 prosenttia viimeisestä nettokuukausipalkasta, sekä korot ja oikeudenkäyntikulut. Vaaditun täydentävän korvauksen suuruus oli 1 624 380 Belgian frangia (BEF).

10. Tribunal du travail otti kanteen ensin tutkittavaksi mutta hylkäsi sen sitten perusteettomana ja määräsi Defreynin maksamaan oikeudenkäyntikulut. Se katsoi tuomiossaan, että työttömyyskorvausta täydentävästä korvauksesta määrätään pöytäkirjassa, jossa rajoitetaan ajallisesti perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaa ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisten etuuksien osalta. Asiassa oli riidatonta, että Defreynin vaatimukset perustuivat 17.5.1990 edeltävään työskentelykauteen, mutta hänen kanteensa oli nostettu vasta tämän jälkeen.

III Ennakkoratkaisukysymykset

11. Cour du travail de Bruxelles (Belgia), jonka on ratkaistava Defreynin tekemä valitus, on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko työehtosopimuksen nro 17, jonka yleissitovuus perustuu 16.1.1975 annettuun kuninkaan asetukseen, ja sekakomiteassa nro 315.1 23.5.1984 tehdyn työehtosopimuksen mukaista varhaiseläkettä täydentävää korvausta pidettävä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisena etuutena, jota perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyssä pöytäkirjassa tarkoitetaan?

2) Ovatko työehtosopimuksen nro 17 ja sekakomiteassa nro 315.1 23.5.1984 tehdyn työehtosopimuksen määräykset direktiivin 76/207/ETY 5 artiklan

mukaisia, kun 60 vuotta täyttäneet naispuoliset työntekijät eivät niiden perusteella saa varhaiseläkettä, jota on pidettävä irtisanomiseen liittyvänä täydentävänä etuutena, joka myönnetään työttömyyskorvauksen täydennyksenä, ja kun tällainen korvaus maksetaan miespuolisille työntekijöille aina 65 ikävuoteen saakka?

3) Jos kahteen ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, estääkö perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyn pöytäkirjan soveltaminen sen, että Defreynin kanne hyväksytään siltä osin kuin se perustuu direktiivin 76/207/ETY 5 artiklan rikkomiseen?"

IV Asiaa koskeva yhteisön lainsäädäntö

12. Perustamissopimuksen 119 artiklassa määrätään miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteesta. Artiklan 2 kohdassa määritellään palkan käsite seuraavasti:

"Tätä artiklaa sovellettaessa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna."

13. Pöytäkirjan tarkoituksena on täsmentää perustamissopimuksen 119 artiklan ajalliset vaikutukset ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, ja siinä määrätään seuraavaa:

"Sovellettaessa 119 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa olevan 17 päivää toukokuuta 1990 edeltävältä työskentelykaudelta, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti." [6]

6 — Pöytäkirjan teksti kuuluu Amsterdamin sopimuksella tehdyn perustamissopimuksen artiklojen uudelleennumeroinnin jälkeen seuraavasti: "Sovellettaessa 141 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa olevan 17 päivää toukokuuta 1990 edeltävältä työskentelykaudelta, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti."

14. Direktiivin 76/207/ETY [7] 5 artikla, josta kansallinen tuomioistuin niin ikään pyytää tulkintaa, kuuluu seuraavasti:

"1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisella työoloihin, palvelussuhteen lakkauttamisen perusteet mukaan lukien, tarkoitetaan, että miehille ja naisille on taattava samat ehdot ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

— — "

V Asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen tuomioistuimessa

15. Sabena, Belgian hallitus ja komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia tässä menettelyssä EY:n tuomioistuimen perussäännön 20 artiklan mukaisessa määräajassa. Defreynin edustaja, Sabenan edustaja, Belgian hallituksen asiamies, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen asiamies ja komission asiamies esittivät suullisia huomautuksia 24.2.2000 pidetyssä istunnossa.

16. Defreyn väittää, että pöytäkirjaa ei voida soveltaa hänen nimenomaiseen tapaukseensa, sillä yhteisöjen tuomioistuin piti 17.2.1993 antamassaan tuomiossa [8] työttömyyskorvausta täydentävää korvausta perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettuna palkkana eikä sosiaaliturvaetuutena.

17. Sekä Sabena että Belgian hallitus katsovat, että Defreynin vaatima varhaiseläkettä täydentävä korvaus on 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa ja että tällainen korvausjärjestelmä on selvästikin ammatillisella perusteella järjestetty ja olemassa olevaa sosiaaliturvajärjestelmää täydentävä sosiaaliturvajärjestelmä. Defreynillä ei kuitenkaan ole oikeutta saada täydentävää korvausta 65 ikävuoteen saakka, koska korvaus kuuluu täysin sen pöytäkirjan soveltamisalaan, jossa rajoitetaan ajallisesti palkan käsitteen soveltamista ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisiin etuuksiin. Kumpikin katsoo, että pöytäkirjaa ei sovelleta ainoastaan vanhuuseläkkeen muodossa maksettaviin etuuksiin, vaan että se kattaa kaikki ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaiset etuudet ja siis myös Defreynin vaatiman täydentävän korvauksen. Tästä syystä ne ehdottavat kansalliselle tuomioistuimelle sellaista vastausta, että riidanalainen korvaus on pöytäkirjassa tarkoitettu ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukainen etuus.

Mikäli yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian toisin, niiden mukaan on todettava,

7 — Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annettu neuvoston direktiivi 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40).

8 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.

että pöytäkirjalla ei ole vaikutusta riidanalaiseen korvaukseen, jolloin sovellettaisiin 17.2.1993 annetussa tuomiossa [9] vakiintunutta oikeuskäytäntöä ja hyväksyttäisiin kantajan väite. Belgian hallitus toteaa lisäksi, että tällöin olisi olemassa suuri vaara varhaiseläkettä täydentäviä korvauksia koskevien vaateiden määrän moninkertaistumisesta ja että toteutuessaan vaateet johtaisivat taloudelliseen epätasapainoon, josta olisi vakavia seurauksia maan taloudelle, sillä sopimusperusteiset varhaiseläkkeet ovat Belgiassa erittäin yleisiä.

18. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, että täydentävä korvaus on pöytäkirjassa tarkoitetun ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukainen etuus. Se perustelee tätä väitettä useilla syillä: ensiksikään pöytäkirjassa ei rajoiteta sen soveltamisalaa eläkkeisiin; toiseksi korvaus myönnetään yrityksen tasolla yleisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisen työttömyyskorvauksen täydennyksenä; kolmanneksi pöytäkirjassa ei erotella toisistaan eri etuuksia, mikä tarkoittaa, että sitä on tarkoitus soveltaa kaikkiin ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien mukaisiin etuuksiin; lopuksi Defreynin hakema korvaus on 17.5.1990 edeltäviltä työskentelykausilta, sillä oikeus saavutetaan palvelusvuosien perusteella ja sen suuruus on tietty prosenttiosuus työntekijän viimeisestä palkasta.

19. Komissiolla ei ole mitään epäilystä korvauksen luonteesta. Se katsoo, että kyseessä on perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettu palkka ja että korvausta on tällöin maksettava miespuolisille ja naispuolisille työntekijöille samoin ehdoin, jolloin Defreyniin sovellettava järjestelmä, jossa täydentävä korvaus maksetaan naispuolisille työntekijöille aina 60 ikävuoteen saakka ja miespuolisille työntekijöille aina 65 ikävuoteen saakka, on kyseisen artiklan vastainen.

Komissio katsoo, että ajanjaksoa, jolta Defreyn vaatii täydentävää korvausta ja joka alkaa 1.12.1991, jolloin hän täytti 60 vuotta, ja päättyy 30.11.1996, jolloin hän täytti 65 vuotta, ei suppeasti tulkittuna voida pitää työskentelykautena. Komissio tekee sellaisen johtopäätöksen, että pöytäkirjaa ei voida soveltaa tähän nimenomaiseen tapaukseen, koska vaaditut korvaukset ovat 17.5.1990 jälkeiseltä ajanjaksolta ja koska edellä mainitussa yhteisöjen tuomioistuimen 17.2.1993 antamassa tuomiossa, jossa Belgia tuomittiin jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä, ei millään tavoin rajoiteta sen ajallisia vaikutuksia.

9 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.

VI Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

A. *Alustavat ja edeltävät toteamukset*

20. Kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ratkaiseminen edellyttää, että palaamme ajassa taaksepäin aina 13.5.1986 asti, jolloin annettiin tuomio asiassa Bilka. [10] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että sellainen yrityseläkejärjestelmä, joka perustuu työnantajan ja työntekijöitä edustavan yritysneuvoston väliseen sopimukseen, joka on työsopimusten osa ja jolla täydennetään yleisesti sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisia sosiaalietuuksia etuuksilla, joiden rahoituksesta vastaa yksinomaan työnantaja, ei ole välittömästi laissa säädetty sosiaaliturvajärjestelmä, jollainen ei kuulu 119 artiklan soveltamisalaan. Kyseisen järjestelmän mukaan työntekijöille annetut etuudet ovat 119 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua vastiketta, jonka työntekijä saa työnantajaltaan työstä, jolloin edellytykset, joiden täyttämisen työnantaja asettaa ehdoksi työntekijöidensä hyväksymiselle tällaiseen järjestelmään, kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan. [11]

21. Tästä oikeuskäytännöstä huolimatta neuvosto antoi pari kuukautta myöhemmin direktiivin 86/378/ETY, [12] joka koskee miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamista ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä. Jäsenvaltiot voivat direktiivin 9 artiklan nojalla lykätä tasa-arvoisen kohtelun periaatteen pakollista soveltamista tapauksissa, jotka koskevat muun muassa eläkeiän määrittelyä eläkkeen myöntämiseksi, joko siihen asti, kunnes vastaava tasa-arvo saavutetaan lakisääteisissä järjestelmissä, taikka enintään siihen asti, kunnes direktiivillä säädetään tällaisesta tasa-arvosta, mitä ei ole vielä tapahtunut. [13]

22. Yhteisöjen tuomioistuin antoi 17.5.1990 asiassa Barber tuomion, [14] jossa se, kuten tiedetään, jatkoi vuonna 1976 asiassa Defrenne antamassaan tuomiossa [15] ja sittemmin vuonna 1986 asiassa Bilka antamassaan tuomiossa [16] viitoitettua tietä ja joka merkitsi virstanpylvästä yhteisön sosiaalipolitiikan kehittämisessä erityisesti ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän

10 — Asia 170/84, Bilka, tuomio 13.5.1986 (Kok. 1986, s. 1607; Kok. Ep. VIII, s. 607).

11 — Idem, 20 ja 22 kohta.

12 — Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä 24 päivänä heinäkuuta 1986 annettu neuvoston direktiivi 86/378/ETY (EYVL L 225, s. 40).

13 — Komissio antoi 27.10.1987 neuvostolle ehdotuksen direktiiviksi miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisen täydentämisestä lakisääteisissä ja ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä (KOM(87) 494 lopullinen) (EYVL C 309, s. 10). Sen 9 artiklan 1 kohdassa säädettiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tiettyjen siirtymäsäännösten soveltamista, että määriteltäessä eläkeikää vanhuus- tai työeläkkeen myöntämiseksi kyseisen iän on oltava sama kummankin sukupuolen kohdalla. Ehdotusta ei kuitenkaan hyväksytty.

14 — Asia 262/88, Barber, tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1889; Kok. Ep. X, s. 425).

15 — Mainittu edellä alaviitteessä 1.

16 — Mainittu edellä alaviitteessä 10.

mukaisiin eläkkeisiin sovelletun miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen tulkinnan osalta.

23. Asiassa Barber annetussa tuomiossa on kaksi tämän asian kannalta kiinnostavaa näkökohtaa. Ensimmäinen näkökohta on, että yhteisöjen tuomioistuin toisti siinä oikeuskäytäntönsä, jonka mukaan yleisen sosiaaliturvajärjestelmän sijasta sovellettavasta sopimusperusteisesta [17] ammatillisesta eläkejärjestelmästä maksetut eläkkeet ovat työnantajan työntekijälle työsuhteen perusteella maksamia korvauksia, jotka näin ollen kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan. [18]

24. Toinen näkökohta kyseisessä tuomiossa on, että yhteisöjen tuomioistuin rajoitti sen ajallisia oikeusvaikutuksia. Komissio toi esille tämän mahdollisuuden ennakkoratkaisumenettelyssä esittämissään huomautuksissa, kun taas Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus korosti, että sellaisesta 119 artiklan tulkinnasta, joka kattaisi ammatillisesta eläkejärjestelmästä maksetut eläkkeet, olisi merkittäviä taloudellisia seurauksia, sillä tällaisiin järjestelmiin kuuluvia työntekijöitä on Yhdistyneessä kuningaskunnassa paljon, ja kyseisissä järjestelmissä on usein poikkeuksia tasa-arvoisen kohtelun periaatteesta, erityisesti eri eläkeiän määrityksessä miehille ja naisille. [19]

25. Yhteisöjen tuomioistuin otti tuomiossaan huomioon, että lakisääteisiä sosiaaliturvajärjestelmiä koskevan direktiivin 79/7/ETY [20] 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus lykätä tasa-arvoisen kohtelun periaatteen pakollista soveltamista, kun kyse on eläkeiän määrittelystä vanhuuseläkkeen myöntämiseksi, ja että — kuten olen jo aikaisemmin maininnut — tämä poikkeus on toistettu ammatillisia sosiaaliturvajärjestelmiä koskevan direktiivin 86/378/ETY 9 artiklassa. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että edellä mainittujen säännösten perusteella jäsenvaltiot ja eri tahot, joita asia koskee, ovat kohtuudella voineet olettaa, että 119 artiklaa ei sovelleta yleisen järjestelmän sijasta sovellettavien sopimusperusteisten eläkejärjestelmien

17 — "Contracted out" vuoden 1985 Social Security Pensions Actin (sosiaaliturvaeläkelaki) nojalla. Sillä tarkoitetaan, että ammatillinen järjestelmä korvaa yleisen eläkejärjestelmän kunkin työntekijän palkkaan sidotun maksujen ja etuuksien osan. Tällaiseen järjestelmään kuuluvat maksavat yleiseen järjestelmään ainoastaan alennettuja maksuja, jotka vastaavat peruseläkettä, joka myönnetään yleisessä järjestelmässä kaikille työntekijöille samansuuruisena palkan suuruudesta riippumatta.

18 — Mainittu edellä alaviitteessä 14, tuomion 28 kohta.

19 — Jäsenvaltiot muuttivat vasta 6,5 vuotta myöhemmin direktiivin 86/378/ETY säännöksiä tätä oikeuskäytäntöä vastaaviksi. Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä annetun direktiivin 86/378/ETY muuttamisesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annettu neuvoston direktiivi 96/97/EY (EYVL L 46, s. 20).

20 — Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annettu neuvoston direktiivi 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24).

perusteella maksettuihin eläkkeisiin ja että poikkeukset miespuolisten ja naispuolisten työntekijöiden tasa-arvoisen kohtelun periaatteesta ovat edelleen sallittuja kyseisellä alalla.

26. Näistä syistä yhteisöjen tuomioistuin totesi tuomion 45 kohdassa, että perustamissopimuksen 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen ei voida vedota sellaisen eläkeoikeuden saamiseksi, joka ulottuu tämän tuomion antamista edeltävään ajankohtaan; tämä ei kuitenkaan koske sellaisia työntekijöitä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutettuja, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet muuten vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

27. Kyseisen tuomion perusteella muiden muassa The British Petroleum Company Plc, Barclays Bank Plc ja Mars U.K. Limited haastoivat neuvoston ja komission yhteisöjen tuomioistuimeen [21] ja vaativat, että Euroopan talousyhteisöllä katsottaisiin olevan sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu tehtäviään suorittaessaan aiheutuneista vahingoista. Yritykset väittivät yhtäältä, että neuvosto ja komissio olivat johtaneet niitä harhaan erityisesti siksi, että direktiivi 86/378/ETY oli annettu ottamatta huomioon asiassa Bilka annetussa tuomiossa esitettyä 119 artiklan tulkintaa, ja toisaalta, että niiden eläkejärjestelmille aiheutui ylimääräisiä kuluja asiassa Barber annetun tuomion vuoksi. [22]

28. Kaikista asiassa Barber annetun tuomion 45 kohdasta [23] esitetyistä tulkinnoista [24] jäsenvaltiot vetosivat 1.11.1993 voimaan tulleessa pöytäkirjassa esitettyyn tulkintaan, jonka mukaan sovellettaessa 119 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa olevan 17.5.1990 edeltävältä työskentelykaudelta, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan

21 — EYVL 1992, C 24, s. 5.

22 — Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 27.9.1993 siirretyt asiat.

23 — "Paragraph 45 has exercised the minds of lawyers throughout the Community. Attempts have been made to analyse the precise meaning of pension scheme documents in order to determine how and when entitlement arises — — ". Hudson, D., "Some reflections on the implications of the Barber decision", *European Law Review*, 1992, s. 163—171, erityisesti s. 168.

24 — Mahdollisten tulkintojen lukumäärästä ei ole päästy yksimielisyyteen. Teoksessa Traversa, E., "Interdiction de discrimination entre travailleurs masculins et féminins, arrêt du 17 mai 1990", *Revue Trimestrielle de droit européen*, 1991, s. 426—, erityisesti s. 429, ehdotetaan kolmea mahdollista tulkintaa. Teoksissa Deakin, S., "Equality in Pensions Law - The limits of Barber", *The Cambridge Law Journal*, 1994, s. 236—239, erityisesti s. 237; Moore, S., "'Justice Doesn't Mean a Free Lunch': The Application of the Principle of Equal Pay to Occupational Pension Schemes", *European Law Review*, 1995, s. 159—, erityisesti s. 163; Binon, J.-M., "L'égalité de traitement entre hommes et femmes dans les régimes professionnels de sécurité sociales: La 'valse-hésitation' du droit européen", *Cahiers de droit européen*, 1996, s. 635—721, erityisesti s. 664 ja 665, ja De Vos, M., "La notion de 'rémunération' au sens de l'article 119 du Traité de Rome et son application dans le temps au regard de l'arrêt Barber et des arrêts postérieurs de la Cour de justice des Communautés européennes", *Revue de droit social*, 1995, s. 156—205, erityisesti s. 184, ehdotetaan neljää tulkintaa, ja teoksessa Honeyball, S. ja Shaw, J., "Sex, law and the retiring man", *European Law Review*, 1991, s. 47—, erityisesti s. 56, esitetään peräti viisi tulkintaa.

sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. [25]

B. *Vastaus ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen. EY:n perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyn pöytäkirjan sovellettavuus riidanalaiseen täydentävään korvaukseen*

29. Cour du travail de Bruxelles tiedustelee ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään, onko työttömyyskorvauksen täydennyksenä myönnettävää korvausta, jonka työnantaja maksaa työehtosopimuksen perusteella niille tietyn iän täyttäneille työntekijöille, jotka osallistuvat henkilöstön vähentämistä koskeviin ohjelmiin, pidettävä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisena etuutena, jota perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyssä pöytäkirjassa tarkoitetaan.

30. Direktiivi 79/7/ETY koskee niitä lakisääteisiä järjestelmiä, jotka antavat turvaa sairastumisen, työkyvyttömyyden, vanhuuden, työtapaturmien, ammattitautien ja työttömyyden varalta. Sitä sovelletaan myös sosiaalihuollossa niiltä osin kuin sillä täydennetään edellä mainittuja järjestelmiä tai korvataan ne.

31. Yhteisöjen tuomioistuin teki jo asiassa Defrenne vuonna 1971 antamassaan tuomiossa eron lakisääteisten sosiaaliturvajärjestelmien ja perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan kuuluvien järjestelmien välillä. [26] Ensiksi mainitut järjestelmät ovat pakollisia yleisesti määritellyille työntekijäryhmille; niiden eläkkeistä on välittömästi säädetty laissa, eivätkä ne edellytä minkäänlaista sopimusta asianomaisen yrityksen tai toimialan piirissä; ja niillä turvataan työntekijöille sellaisen lakisääteisen järjestelmän edut, jonka rahoitukseen osallistuvat työntekijät, työnantajat ja mahdollisesti viranomaiset siten, että osallistuminen perustuu enemmän sosiaalipoliittisiin syihin kuin työsuhteeseen. Näissä järjestelmissä työntekijä ei yleensä saa lakisääteisiä etuuksia työnantajan maksaman osuuden vuoksi, vaan sen vuoksi, että hän täyttää etuuksien antamiseen vaaditut lakisääteiset edellytykset. [27]

25 — Neuvostoa ja komissiota vastaan kanteen nostaneet yritykset luopuivat kanteestaan 18.5.1995 sillä perusteella, että asiaa koskevia oikeussääntöjä, jotka olivat voimassa kannetta nostettaessa, oli muutettu pöytäkirjan voimaantulon ja yhteisöjen tuomioistuimen useissa tuomioissa esittämien tulkintojen takia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 12.7.1995 antama määräys asian poistamisesta rekisteristä.

26 — Julkisasiamies Dutheillet de Lamothen tässä asiassa antaman ratkaisuehdotuksen luvussa III tarkastellaan jäsenvaltioiden erilaisia ja monimutkaisia eläkejärjestelmiä. Siinä erotetaan toisistaan yhtäältä yleiset ja erityiset lakisääteiset sosiaaliturvajärjestelmät, joiden ei katsota kuuluvan perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan, sekä toisaalta sellaiset eläkejärjestelmät, joiden etuudet työnantaja maksaa suoraan, ja "täydentävät" sopimusperusteiset järjestelmät, joiden yleisen järjestelmän etuuksia täydentävät etuudet ovat ammatillisten tai useille toimialoille yhteisten elinten rahoittamia; viimeksi mainittujen järjestelmien katsotaan kuuluvan kyseisen artiklan soveltamisalaan.

27 — Asia 80/70, Defrenne, tuomio 25.5.1971 (Kok. 1971, s. 445, 8 ja 10 kohta; Kok. Ep. I, s. 571).

32. Perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan kuuluville järjestelmille on sitä vastoin ominaista, että ne ovat kokonaisuudessaan työnantajan yksin tai yhdessä työntekijöiden kanssa rahoittamia, ilman että viranomaiset osallistuvat rahoitukseen, ja että ne koskevat yksinomaan tiettyjen yritysten tai toimialojen työntekijöitä. Ne lukeutuvat ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, joita direktiivi 86/378/ETY koskee ja jotka määritellään direktiivin 2 artiklassa seuraavasti: ammatillisilla sosiaaliturvajärjestelmillä tarkoitetaan järjestelmiä, joita direktiivi 79/7/ETY ei koske ja joiden tarkoituksena on antaa palkansaajille ja itsenäisille ammatinharjoittajille yrityksessä tai yritysryhmässä, taloudellisen toiminnan alueella tai ammattialalla tai ammattialojen ryhmässä etuudet, jotka täydentävät lakisääteisiin sosiaaliturvajärjestelmiin kuuluvia etuuksia tai korvaavat ne, riippumatta siitä, onko näiden järjestelmien piiriin kuuluminen pakollista tai vapaaehtoista.

Direktiiviä 86/378/ETY sovelletaan sen 4 artiklan mukaan sekä niihin ammatillisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa sairauden, työkyvyttömyyden, vanhuuden, varhaiseläkkeelle siirtyminen mukaan lukien, työtapaturmien, ammattitautien ja työttömyyden varalta, että niihin ammatillisiin järjestelmiin, jotka antavat sosiaalisia etuuksia joko rahana tai luontoisetuina, ja etenkin jälkeenjääneiden etuuksia ja perhe-etuuksia, jos näitä myönnetään työntekijöille ja ne ovat siten työnantajan työntekijälle työn tai tehtävän johdosta suorittamaa korvausta.

33. Riidanalainen korvaus ei ole välittömästi laissa säädetyn sosiaaliturvajärjestelmän mukainen etuus, eikä se ole pakollinen yleisesti määritellyille työntekijäryhmille. Kuten olen aikaisemmin todennut, yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi 17.2.1993 antamassaan tuomiossa [28] Belgian hallituksen väitteet, joiden mukaan korvausta on pidettävä sosiaaliturvaetuutena, koska se muodostaa yhdessä työttömyyskorvauksen kanssa "sopimusperusteiseksi varhaiseläkkeeksi" kutsutun erottamattoman kokonaisuuden.

34. Kyseessä on sen sijaan yrityksen työntekijöille työehtosopimuksen perusteella maksettava korvaus, joka myönnetään sellaisen lakisääteisen järjestelmän mukaisten etuuksien täydennyksenä, joka antaa turvan työttömyyden varalta tietynikäisille irtisanotuille työntekijöille, ja jonka viimeinen työnantaja maksaa työstä tai tehtävästä, sillä sen suuruus määräytyy palvelusvuosien perusteella.

35. Kyseinen täydentävä korvaus kuuluu näin ollen perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan, ja sosiaa-

28 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.

liturvajärjestelmä, josta sitä maksetaan, on ammatillinen sosiaaliturvajärjestelmä.

36. Vielä on selvitettävä, kuuluuko korvaus pöytäkirjan soveltamisalaan, kun otetaan huomioon, että yhteisöjen tuomioistuin ei vuonna 1993 antamassaan tuomiossa yhtynyt Belgian hallituksen väitteeseen, jonka mukaan siinä tapauksessa, että työehtosopimuksen nro 17 mukainen täydentävä korvaus kuuluu perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan, on sovellettava pöytäkirjaa, jossa rajoitetaan ajallisesti kyseisen artiklan soveltamisalaa ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisten etuuksien osalta.

37. Cour du travail de Bruxelles epäilee ennakkoratkaisupyynnössään, voidaanko pöytäkirjaa soveltaa tähän asiaan. Pyrin hälventämään näitä epäilyjä sitä mukaa kun tarkastelen niitä.

38. Ensiksikin kyseiselle tuomioistuimelle on epäselvää, koskeeko pöytäkirjassa määrätty 119 artiklan vaikutusten ajallinen rajoittaminen yksinomaan niitä eläkejärjestelmiä, jotka täyttävät yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Barber antamassa tuomiossa ja sitä myöhemmissä tuomioissa asettamat perusteet, vai koskeeko rajoittaminen pöytäkirjan sanamuodon mukaisesti kaikkia ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia.

39. Katson, ettei tässä vaiheessa voi enää olla epäilystäkään siitä, sovelletaanko pöytäkirjaa yksinomaan eläkejärjestelmiin vai kaikkiin ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisiin etuuksiin. Pitää tosin paikkansa, että yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Barber antamassaan tuomiossa, että perustamissopimuksen 119 artiklaan ei voida vedota sellaisen eläkeoikeuden saamiseksi, joka ulottuu tämän tuomion antamista edeltävään ajankohtaan, mutta on otettava huomioon, että pääasian kantaja vaati nimenomaan eläkeoikeutensa tunnustamista, ilman että puhuttiin muista etuuksista. Järjestyksessään seuraavassa eli asiassa Ten Oever annetussa tuomiossa,[29] jossa kantaja vaati leskeneläkkeen saamista koskevan oikeutensa tunnustamista, yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin täsmensi samoista syistä, joiden vuoksi asiassa Barber annetun tuomion oikeusvaikutusten ajallinen rajoittaminen oli perusteltua, että ammatillisten eläkejärjestelmien osalta tasa-arvoiseen kohteluun voidaan vedota ainoastaan sellaisten etuuksien ollessa kysymyksessä, jotka maksetaan 17.5.1990 jälkeisen työssäoloajan perusteella.[30]

Yhteisöjen tuomioistuin selvensi tätä seikkaa asiassa Fisscher antamansa tuomion[31] 49 kohdassa, jossa se totesi: "Pöytäkirja liittyy selkeästi asiassa Barber annettuun tuomioon, sillä siinä viitataan samaan päivämäärään, 17.5.1990. Tuomiossa julistetaan kielletyksi miesten ja naisten välinen

29 — Asia C-109/91, Ten Oever, tuomio 6.10.1993 (Kok. 1993, s. I-4879).

30 — Idem, tuomion 19 kohta.

31 — Asia C-128/93, Fisscher, tuomio 28.9.1994 (Kok. 1994, s. I-4583).

syrjintä, joka johtuu eri ikärajan vahvistamisesta eri sukupuolille taloudellisista syistä tehdyn irtisanomisen jälkeen myönnettävän työeläkkeen saamiseksi. Asiassa Barber annettua tuomiota, jossa rajoitetaan sen julistamispäivästä 17.5.1990 alkaen perustamissopimuksen 119 artiklalle annetun tulkinnan vaikutukset, on tulkittu eri tavoin. Tulkintaerimielisyydet poistuivat asiassa Ten Oever annetulla tuomiolla, joka annettiin ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa. Pöytäkirjassa nro 2 asiassa Barber annetun tuomion tulkinta ulotettiin koskemaan kaikkia ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän nojalla maksettuja etuuksia — — , joten siinä pitäydyttiin pääasiallisesti samanlaisessa tulkinnassa kuin asiassa Ten Oever annetussa tuomiossa — — ."

40. Toiseksi kansallinen tuomioistuin katsoo, että valtaosaa niistä perusteista, joita yhteisöjen tuomioistuin käytti pöytäkirjan tulkinnasta antamissaan tuomioissa ja joilla pyrittiin turvaamaan eläkejärjestelmien taloudellinen tasapaino, ei voida soveltaa sekakomiteassa (Sabena) tehdyn työehtosopimuksen mukaiseen järjestelmään, josta riidanalainen täydentävä korvaus maksetaan. Nämä perusteet ovat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Ten Oever antaman tuomion [32] 17 ja 18 kohdan mukaan seuraavat: palkanmaksumuodon erityisluonne eli se, että asteittain työntekijän uran aikana saavutettava eläkeoikeus on ajallisesti erotettu etuuden tosiasiallisesta maksamisesta, joka on lykätty tiettyyn ikään asti; ja ammatillisten eläkkeiden rahoitusmekanismit ja siten työntekijän säännöllisesti suorittamien maksujen ja tulevaisuudessa maksettavien määrien välinen laskennallinen yhteys.

Kansallinen tuomioistuin puolestaan katsoo, että i) riidanalaisella täydentävällä korvauksella ei ole syy-yhteyttä 17.5.1990 edeltävään työskentelykauteen; ii) sen suuruus ei ole suhteessa suoritettuihin maksuihin; iii) eläkeoikeuden muodostumista ei ole millään tavalla ajallisesti erotettu etuuden tosiasiallisesta maksamisesta ja iv) täydentävän korvauksen rahoitusmekanismit eivät ole samat kuin ammatillisten eläkkeiden rahoitusmekanismit.

41. Olen eri mieltä siitä, etteikö nyt esillä olevassa asiassa korvauksella olisi syy-yhteyttä asiassa Barber annetun tuomion julistamispäivää edeltävään työskentelykauteen [i)]. Tosiasiallisesti Sabena maksoi Defreynille, joka oli työskennellyt kyseisen yrityksen palveluksessa kesäkuusta 1960 joulukuuhun 1986, riidanalaisen täydentävän korvauksen viimeisenä työnantajana. Korvaus maksettiin siis ennen 17.5.1990 päättyneen työsuhteen perusteella.

Vaikka oletettaisiin, että kansallinen tuomioistuin on oikeassa ja että riidanalaisella täydentävällä korvauksella ei ole syy-yhteyttä 17.5.1990 edeltävään työskente-

32 — Mainittu edellä alaviitteessä 29.

lykauteen, yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi asiassa Coloroll antamansa tuomion[33] 60 kohdassa, että asiassa Barber annetun tuomion oikeusvaikutusten ajallista rajoittamista sovelletaan etuuksiin, jotka eivät ole sidottuja työskentelykauden tosiasialliseen kestoon, ainoastaan sellaisessa oletetussa tapauksessa, että niihin oikeuttava seikka on tapahtunut ennen 17.5.1990.[34] Nyt esillä olevassa asiassa korvaukseen oikeuttava seikka eli irtisanominen tapahtui ennen kyseistä päivämäärää.

42. En voi olla samaa mieltä myöskään siitä väitteestä, jonka mukaan korvauksen suuruus ei ole suhteessa suoritettuihin maksuihin [ii)], sillä se määräytyy palvelusvuosien perusteella ja on 1 prosentti viimeisestä bruttokuukausipalkasta vuotta kohti ja vähintään 25 vuotta palveluksessa olleiden työntekijöiden kohdalla 82 prosenttia tuosta määrästä. Työntekijä on työssä juuri niiden vuosien ajan, jolloin suoritetaan suurin osa sekä lakisääteisten että ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien maksuista.

43. Sen osalta, että etuuden saamisoikeuden muodostuminen on ajallisesti erotettu etuuden tosiasiallisesta maksamisesta [iii)], mikä on eläkejärjestelmille luonteenomainen mutta ei yksinomaan niille kuuluva piirre, mielestäni ei voida katsoa, kuten kansallinen tuomioistuin väittää, ettei näin olisi riidanalaisen täydentävän korvauksen kohdalla.

Pitää paikkansa, että kyseistä korvausta, jonka tarkoituksena oli kannustaa tietyn iän täyttäneitä työntekijöitä irtisanoutumaan, jotta nuoremmat työntekijät voisivat säilyttää oman työpaikkansa, ei myönnetä samalla tavoin kuin eläkettä, sillä eläkeoikeus saavutetaan asteittain koko työuran aikana ja kaikki tietyn iän täyttäneet työntekijät saavat eläkettä.[35]

Ajallisen erotuksen olemassaolo on mielestäni silti ilmeinen, sillä korvauksen saaminen edellyttää, että työsuhde yritykseen on päättynyt, mikä pätee myös vanhuuseetuuteen ja työttömyyskorvaukseen. Vastaavaa erotusta ei ole olemassa, kun on kyse esimerkiksi sairaudesta tai työtapaturmasta johtuvan työkyvyttömyyden perusteella maksettavista taloudellisista etuuksista, jotka suoritetaan ainoastaan työntekijän työssäoloaikana, jolloin etuuden saamisoikeuden muodostumisen ja etuuden maksamisen välillä ei ole katkoa.

44. Pitää paikkansa, että täydentävän korvauksen rahoitusmekanismit eivät ole

33 — Asia C-200/91, Coloroll Pension Trustees, tuomio 28.9.1994 (Kok. 1994, s. I-4389).

34 — On kuitenkin täsmennettävä, että yhteisöjen tuomioistuin viittasi tässä tuomiossa nimenomaan sellaisiin etuuksiin kuin kiinteämääräisen pääoman maksaminen työntekijän kuoltua työsuhteen aikana.

35 — Kaikki vaadittavan iän täyttäneet työntekijät eivät hae täydentävää korvausta, eikä kaikille täydentävää korvausta hakeneille myönnetä sitä, vaan yritys voi evätä sen heiltä; toisaalta sellaisetkin työntekijät, jotka eivät ole hakeneet sitä, voivat joutua ottamaan sen vastaan, jos heidät irtisanotaan ja heihin sovelletaan työehtosopimusta.

samat kuin ammatillisten eläkkeiden rahoitusmekanismit [iv)] ja siten työntekijän säännöllisesti suorittamien maksujen ja tulevaisuudessa maksettavien määrien välinen laskennallinen yhteys. Tämä syy ei kuitenkaan ole riittävän vakuuttava sen toteamiseksi, että pöytäkirjaa ei voida soveltaa siihen. Tosiasiallisesti kyseistä korvausta voitaisiin edunsaajilta vaadittavan iän takia kutsua varhaiseläkkeeksi, joka täydentää työttömyyskorvausta irtisanomisen varalta, ja sen maksamisaika on yhteydessä eläkeikään, joka Belgiassa on erilainen miesten ja naisten kohdalla. Direktiivin 86/378/ETY 9 artiklassa jäsenvaltioille annettiin nimenomaan mahdollisuus sukupuoleen perustuvan ikäeron säilyttämiseen. Vastaajana oleva yritys kuului tällöin niihin tahoihin, joita asia koskee, jotka olivat kohtuudella voineet olettaa, että 119 artiklaa ei sovelleta tällaiseen korvaukseen, ja jotka olivat tehneet laskelmansa sen mukaisesti henkilöstöä vähennettäessä. Arvelenkin, että jos samapalkkaisuuden periaatetta jouduttaisiin nyt tämän korvauksen osalta soveltamaan sellaisiin oikeudellisiin tilanteisiin, joiden vaikutukset ovat jo lakanneet, tämän työehtosopimuksen mukaisen järjestelmän taloudellinen tasapaino voisi olla vakavasti uhattuna.

45. En ole myöskään komission kanssa samaa mieltä siitä, etteikö pöytäkirjaa voitaisi soveltaa Defreynin vaatimukseen, jonka mukaan hänelle maksettaisiin täydentävää korvausta joulukuun 1991 ja marraskuun 1996 väliseltä ajalta, toisin sanoen 17.5.1990 jälkeiseltä ajalta. Pöytäkirjan mukaan työskentelykauden on oltava kyseisen päivämäärän jälkeinen, ei sen ajanjakson, jolloin henkilöllä on oikeus saada korvausta.

46. Huomautan lopuksi, että Defreyn lähti Sabenan palveluksesta joulukuussa 1986 ja että yritys maksoi hänelle täydentävää korvausta marraskuuhun 1991 asti, jolloin hän täytti 60 vuotta. Koska työehtosopimuksen 9 §:n nojalla ammatilliseen eläkejärjestelmään suoritetaan edelleen maksua ikään kuin työntekijä olisi edelleen työssä, olen pohtinut, olisiko työllisyyskautena tai vastaavana kautena pidettävä 17.5.1990 ja 30.11.1991 välistä aikaa, jolloin Defreyn olisi ansainnut korvaukseen sellaisen oikeuden, jonka osalta hän voisi vedota 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia tasa-arvoista kohtelua.

Tähän kysymykseen on mielestäni vastattava kieltävästi. Tosiasiallisesti saman työehtosopimuksen 4 §:n nojalla yritys maksaa täydentävää korvausta entiselle työntekijälleen eläkeikään asti, vaikka tällä ei enää olisi oikeutta saada työttömyyskorvausta siksi, että tämä aloittaa työskentelyn jossakin toisessa yrityksessä. Jos siis henkilö voi korvausta saadessaankin työskennellä jossakin toisessa yrityksessä, sitä ajanjaksoa, jolloin hän saa korvausta, ei voida pitää työskentelykautena Sabenassa.

47. Minun on näin ollen todettava, että riidanalainen täydentävä korvaus on ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukainen etuus, joka kuuluu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyn pöytäkirjan soveltamisalaan.

C. *Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys. Direktiivin 76/207/ETY soveltumattomuus nyt esillä olevaan asiaan*

48. Cour du travail de Bruxelles tiedustelee toisella ja kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään lähinnä, estääkö direktiivin 76/207/ETY 5 artikla sen, että riidanalainen korvaus myönnetään naisille aina 60 ikävuoteen saakka, kun sitä maksetaan miehille aina 65 ikävuoteen saakka, ja voiko Defreyn siinä tapauksessa, että pöytäkirjaa voidaan soveltaa tähän asiaan, perustaa kanteensa kyseiseen artiklaan.

49. Direktiivi 76/207/ETY koskee miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamista mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa. Direktiivin johdanto-osan toisen perustelukappaleen mukaan direktiivi ei kata palkkaa. Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Gillespie antamansa tuomion [36] 24 kohdassa, että kun etuus on palkkaa, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä, se kuuluu perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan, eikä se siis voi samanaikaisesti kuulua direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan.

Koska riidanalainen korvaus on selvästikin 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa, direktiivin 76/207/ETY säännökset eivät voi olla nyt esillä olevan asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä, eikä toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ole siis syytä vastata.

36 — Asia C-342/93, Gillespie ym., tuomio 13.2.1996 (Kok. 1996, s. I-475).

VII Ratkaisuehdotus

50. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Cour du travail de Bruxelles'ille seuraavasti:

1) Työehtosopimuksen nro 17, jonka yleissitovuus perustuu 16.1.1975 annettuun kuninkaan asetukseen, ja sekakomiteassa nro 315.1 23.5.1984 tehdyn työehtosopimuksen mukainen täydentävä korvaus on ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukainen etuus, joka kuuluu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 119 artiklasta tehdyn pöytäkirjan soveltamisalaan.

2) Koska riidanalainen täydentävä korvaus on perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa, toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole syytä vastata.